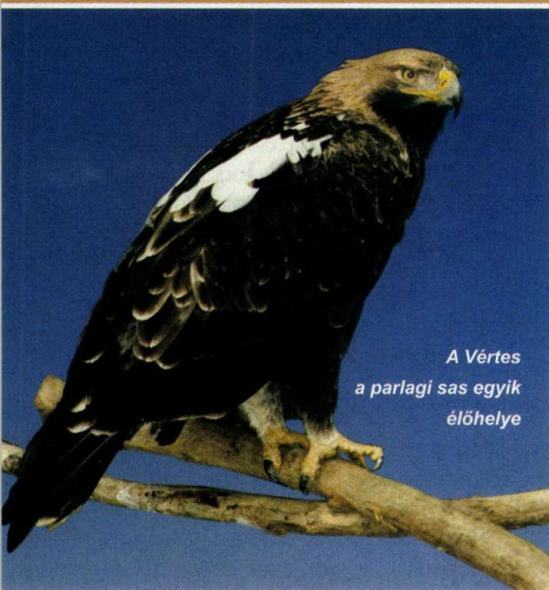

A Vértess a parlagi sas egyik élőhelye

A Vértess mint tájegység olyan vidéke Magyarországnak, ahol mintha a magyar tájak mind adtak volna magukból egy kicsit, hogy itt együtt lehessen minden érték és szépség, amit a természet alkotott: hegyvidék, szurdokvölgyek, sziklagyepek, hegyláb, száraz, füves puszták, láp- és mocsárrétek.

Az idei év szeszélyes időjárás fordulataival már a nyár során megedzett bennünket. Ám azt, hogy ennyire zord és főleg szélsőséges ősz vár ránk, kevesen gondoltuk volna. Nem így a 2006-os esztendő, amikor éppen a Vértessbe vitt kiránduló utunk, s őszi szépsége különösen megragadott bennünket, átélhetjük az oly sokat emlegetett „Vértess-élményt”. Gyönyörű, de száraz őszi idő járta akkor, október első hetének végén. A reggel már kicsit hűvös, 10–12 Celsius-fokos volt, de napközben 20–23 Celsius-fokra is felmelegedett a levegő, és fantasztikusan szép fények, színek jelezték a vénasszonyok nyarát.

Már reggel jó érzéssel láttuk a népliget autóbusz-végállomáson, hogy pótló buszra volt szükség, annyian indultak kirándulni a Vértessbe: családok, egyetemista társak, nyugdíjas- és vegyes korú kiránduló társaságok. Több-

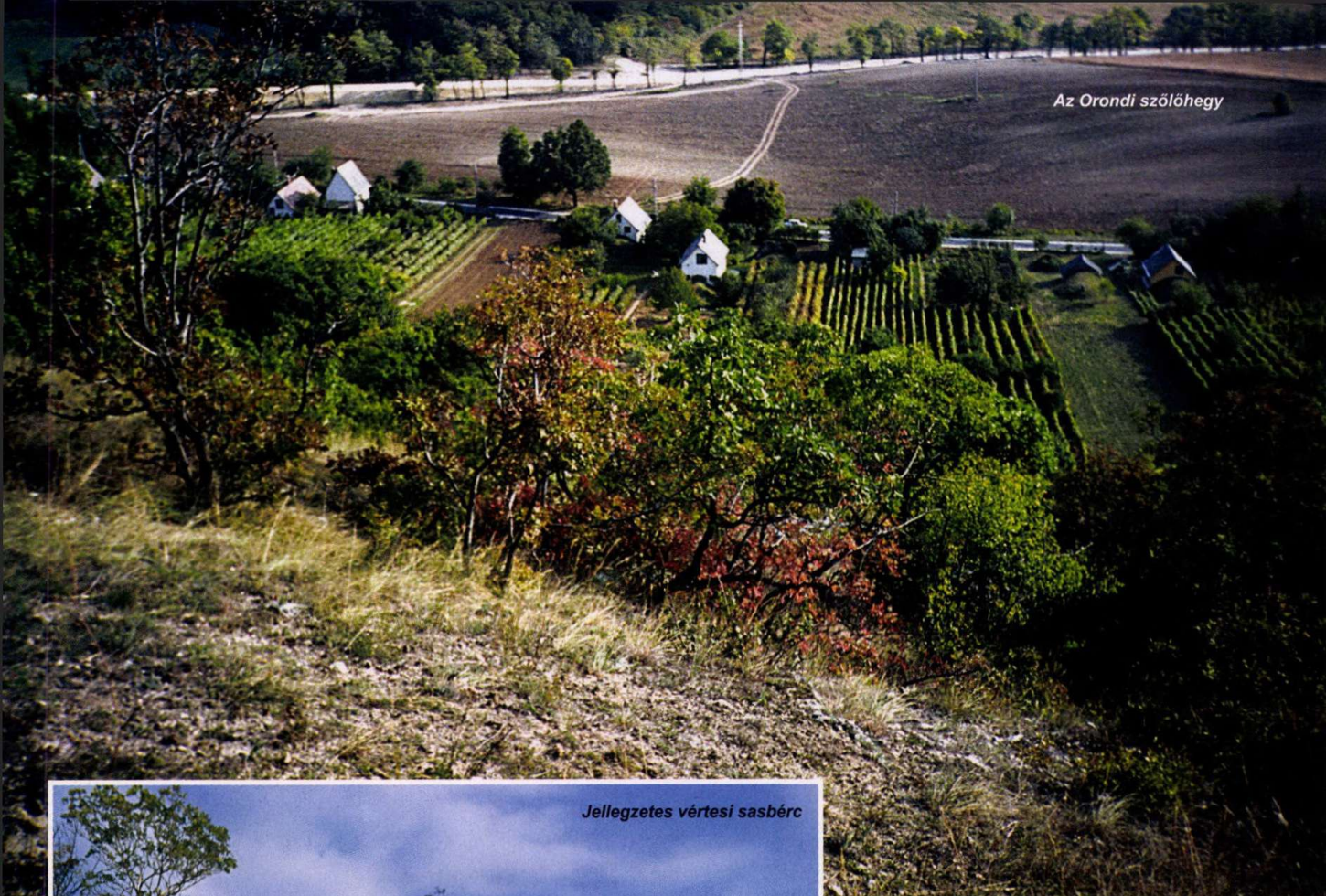
ŐSZI TEREPEBEJÁRÁS A VÉRTES-ÉLMÉNY

A Móri-árokra látni a Csökekő várából

A karsztbokorerdő jellegzetes társuláskötője, a cserszömörce

Jellegzetes vértesi sasbérc

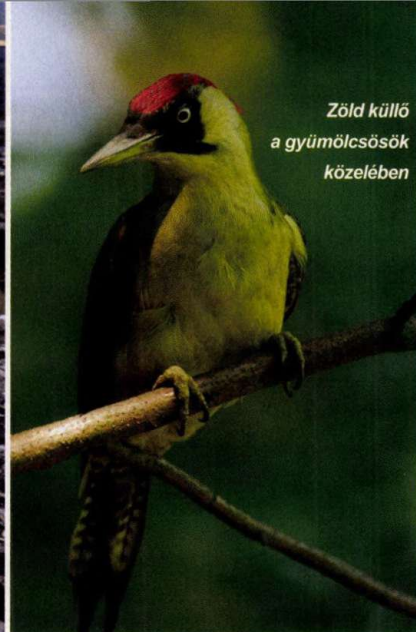
ségük a Vértesi Natúrpark déli fogadókapujában, Csákváron szállt le, mi viszont Csákeberényből, e festői környezetű, csendes kis faluból indultunk útnak a falun keresztül.

E takaros falu csinos, helyenként különlegesen jó ízléssel épített új, tájba illő házai közül kiemelkedett két nevezetes látnivalója, a református és a katolikus templom tornya. A faluvégi focipálya felől visszanezve megérti az erre kiránduló, hogy e táj festői szépsége – az erre haladó út mentén – már a rómaiakat is letelepedésre bírta. Az Orondpusztán feltárt római épületek, majd Árpád-kori sírok, egy 1231-ben kelt végrendelet is jelzi, hogy itt volt a mai település 1063-tól élő ősi központja. A zöld turisztikailag haladtunk felfelé az Ugró-, majd a Szappanos-völgyben.

Még a jóleső beszélgetés közben is többször téma volt a rendkívüli szárazságot jelző por a turistaúton. A szépen színeződő vegyes-lombos erdő lankadt levelű aljnövényzete, a termés nélküli galagonyabokrok, a som szinte feketére száradt gyümölcse is jól jelezte a már másfél hónapja tartó csapadékhiányt. Az Ugró-, majd a Szappanos-völgy szűk, gyönyörű sziklás, barlan-

Csákvár látképe

Zöld küllő
a gyümölcsösök
közeliében

(BÉCSY LÁSZLÓ FELVÉTELEI)

gos (az ugró-völgyi hasadéklarang, a szappanos-völgyi odú és barlang) kanarulatában annak árnyékosabb, vizet megőrző mélyedéseiben viszont már megjelentek a dagonyák, jelezvén a vaddisznók tevékenységét. Jólesőn állapítottuk meg a csertölgy sok makktermésének láttán, hogy télre lesz mit ennie az állománynak.

Itt gondoltam arra, hogy néhány kilométerre innen fényképezte férjem a múlt század '70-es éveinek közepén a

Vértes híres ragadozó madarát, a *parlagi sast*: a „levegő óriását”, ahogy a Natúrpark leírásában olvasható. Látom a képet is magam előtt, ahogy a gyönyörű, kiterjesztett szárnyú madár ürgével érkezett a fészekre fiókájához. Mivel a vele együtt itt élő *kerecsensólyom* és *kigyászólyv* is tavasszal és nyár elején, költési időben jár gyakran a Vértest körülölelő hegylábi legelőkre, most ritkábban láthatók. Ez alkalommal fölöttünk csak egy ölyv körözött a csákberényi foci pályára felett.

Ilyen idő tájt a természet színei teszik még szebbé a kirándulási élményeket. A hosszabb, hűvös éjszakák beálltával a nyári szín a zöld klorofill lebomlásával megváltozik, és a sárga, vörös, rózbarna színek válnak uralkodóvá. Így az erdő szépségét most vegyeserdő-jellege és abból adódó sokszínűsége adta: az öregedő, száradó vadcseresznyék lankadt zöld-, a csertölgy rózbarna, ősszepöndörödött levelei, a hűvösebb mikroklímát jelző szürke kérgű bükkfacsoportok, a még mindig zöld színű kőris és gyertyán meg, persze, a várva várt cserszömörce skarlátvörös foltjai.

A Kató-hegy utáni lejtőn, a Buhin-völgyben értük el Csókahegy várát. Fejér megye területén e tatárjárás után épült kővár volt Székesfehérvár mellett a török végvárrendszer legfontosabb kulcsa. A hadiút mellett őrködő – folyamatosan felújítás/építés alatt álló – várból csodálatos kilátás nyílik a Móri-árokra. Az árok túloldalán, délre Bodajkot és az Északi-Bakony vonulatait, köztük a Fehérvársurgói-víztárolót láttuk. Kicsit a Csóka-hegytől takarva a híres borvidék fővárosát, Mórt azo-

nosítottuk. Gyönyörű napfényben fürdött, kora délután lévén, az alattunk elterülő falu, a volt kőbánya helyén kialakított parkoló, míg keletre a távolban Csákvár kéklett.

A vár északkeleti oldalán lévő meredek sziklafalak alatt hagytuk el a várat. Miközben a hosszú, lefelé menő lépcsősor fokain ereszkedtünk alá, meg-meg állva, vissza-vissza pillantva a sziklamászó tanoncokat figyeltük. Egy kis csoport – úgy látszik – ezt a sziklaoldalt találta eszményinek az első, kötéllal biztosított mászásokhoz.

CSákberény felé visszaindulva eleinte az erdőben vitt az utunk, ám az egy idő után lazább karszt-bokorerdőbe váltott. A sziklagyepeken – például a *Pap-irtáson* – az imádkozó sáska petét rakó, barna és zöld színű nőstényeit, illetve karcsúbb, zöld hímjeit figyelhetjük meg.

A délutáni verőfényben az *Arany-hegy* és az *Orondi szőlőhegy* felett haladó úton teljesedett ki a „Vértes-élmény”. A dolomitsziklás meredek oldalt beborító skarlátvörös cserszömörce és a szép pincesor, valamint a felettük elterülő, déli lejtőre felkúszó szőlőskertek látványával. A túra végén, lábunkban a 15 kilométernyi gyaloglás jóleső fáradtságával tértünk be szomjunkat oltani a falu legközelebb eső sörözőjébe.

Nemrég hallottam, hogy 1944 őszén volt hasonló, november elejéig elhúzódó meleg ősz, mint a tavalyi vénasszonyok nyara. Lehet hogy idén hasonló szép hetek várnak még ránk? Használjuk ki még minden hétvégéjét, napját, percét!

MÓDOS ILONA

Öreg tölgy az elegyes
gyertyános erdőben